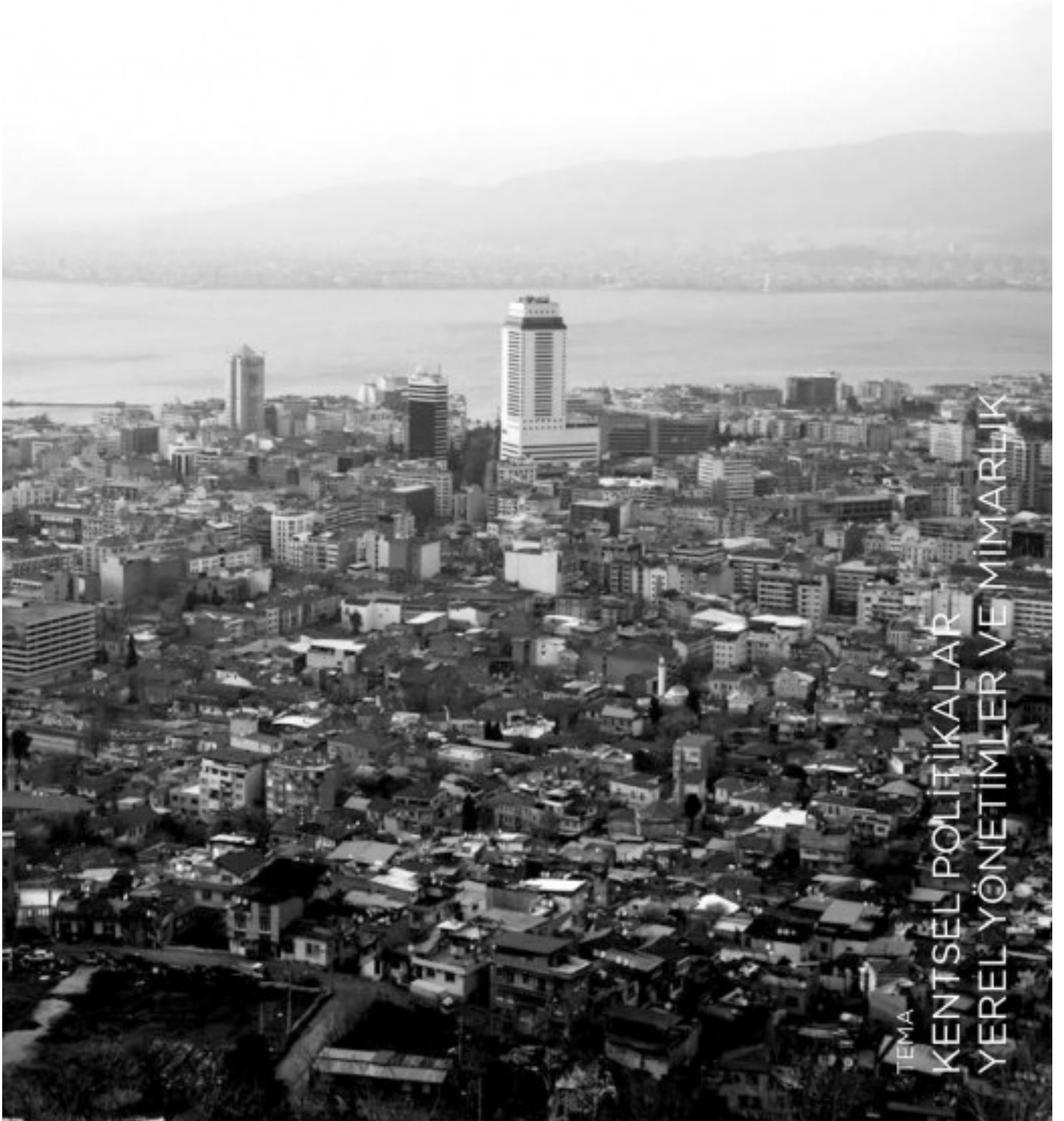

TEMA
KENTSEL POLİTİKALAR
YEREL YÖNETİMLER VE MİMARLIK

Yeni Kırsallık Paradigması ve Bir Mekânsal Planlama Aracı Olarak Kırsal Tasarım Rehberleri

Tansu Göçmen, Yeliz Kurpınar, Şeniz Çıkış

MAKALENİN ADI **Yeni Kırsallık Paradigması ve Bir Mekânsal Planlama Aracı Olarak Kırsal Tasarım Rehberleri**
 New Ruralism Paradigm and Rural Design Guides as a Spatial Planning Tool
 MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**
 MAKALENİN KODU **EgeMim, 2024-3 (123), 58-69**
 MAKALENİN YAZARLARI **Tansu Göçmen**, Ar. Gör., İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Bölümü;
Yeliz Kurpınar, Ar. Gör., İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Bölümü;
Şeniz Çıkış, Prof. Dr., İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Bölümü
 MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **03.04.2024**
 MAKALENİN KABUL TARİHİ **12.07.2024**
 YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ **tansugocmen@iyte.edu.tr;**
yelizkeskin@iyte.edu.tr; senizcikis@iyte.edu.tr
 ORCID **0000-0002-2639-6547;**
0000-0003-4082-3346;
0000-0002-2335-611X

ÖZ Yeni kırsallık döneminde ortaya çıkan yeni mekânsal taleplerin düzenlenmesi ve kırsalda mekânsal gelişimin yönlendirilmesi gün geçtikçe kritik bir hal almaktadır. Bu çalışmada, kırsal alanların mekânsal sürdürülebilirliği için yeni kırsallık paradigması kapsamında yeni planlama stratejileri ve Kırsal Tasarım Rehberinin kırsal planlama sistemi içindeki önemi aktarılmaktadır. Çalışmanın sonunda yapılaşma baskısı altında olan Eski Orhanlı köyüne yönelik mekânsal analizler ve tartışma bölümünün ardından köy için bir kırsal tasarım rehberi yaklaşımı ortaya konmuştur. Yerel yönetimlerin kırsal tasarım rehberlerinin önemini kavraması ve uygulamaya yönelik çalışmalara öncülük etmesi önemlidir.

ANAHTAR KELİMELER Kırsal planlama, kırsal tasarım rehberi, yeni kırsallık, kırsal kalkınma.

1 Giriş
 Kırsal alanlarda söz konusu olan dönüşüm sürecinin Endüstri Devrimi ile başladığı kabul edilir (Cloke, 1983). Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu sürecin sonuçları küresel ölçekte kendini göstermeye başlamıştır. 1950’li yıllarda kırsal alanlarda görünür hale gelen ekonomik, sosyal ve mekânsal değişimler ve dönüşümler son yıllarda şiddetini arttırmıştır. Tarımda modernleşme hareketi ve kentlerde yaygınlaşan sanayileşme ile kırsal alanlarda ortaya çıkan istihdam sorunu sonucunda kırsal alanlar kentlere göç vermeye başlamıştır. Kırdan kente bu göç hareketiyle kırsal alanlar sosyal, mekânsal, ekonomik ve çevresel açıdan giderek zayıflamıştır. İçinde bulunduğumuz küreselleşme çağı, altyapı, iletişim ve ulaşım sektörünün gelişmesi, kentlerin taşıma kapasitesine ulaşması, kirlilik, stres, pandemi süreci ve depremler gibi itici ve çekici faktörlerin etkisiyle kentlerden köylere doğru “tersine göç” yaşanmaktadır. Şiddetini giderek arttıran bu göç hareketinin etkisiyle kırsal alanların nüfusu artmaya başlamıştır. Bu faktörlerin yanı sıra yüksek nitelikli doğal ve kültürel çevreye sahip kırsal alanlarda rekreasyon amaçlı gününbirlik ziyaretlerde artış başlamıştır. Tüm bu gelişmeler kırsal alanların yapı çevresine yansımış, niteliksiz mekânsal müdahaleler ve tarım arazileri üzerindeki yapılaşma baskısı artmıştır. Bu durum, yeni politika ve stratejilerin gerekliliğini doğurmuştur.

Geray (2011)’e göre kentli nüfus ve sermayenin kırsala akışıyla ortaya

çıkan yapılaşma baskısını durdurmanın olanağı yoktur. Günümüzdeki kırsal dönüşüm süreci, konvansiyonel planlama pratikleri ile yönetilemeyecek olan bir kırsal alan tablosu yaratmıştır. “Yeni Kırsallık” paradigması bu dönüşüm sürecinin kaçınılmaz olduğu kabulü ile bu sürecin yerel ölçekli planlama araçlarıyla yönetilmesi gerektiğini vurgular. Yerel yönetimlerin anahtar rol oynadığı çağdaş kırsal planlama yaklaşımları doğal çevreyi, yapılaşma baskısı altındaki tarım arazilerini, kırsal yerleşimleri doğal ve kültürel bileşenlerini bütüncül korumayı amaç edinmenin yanında bu alanların kalkınmasını da hedeflemektedir. Bu perspektif ile ele alınan bu çalışma kapsamında öncelikle içinde bulunduğumuz yeni kırsallık paradigmasını ortaya koyan bir literatür araştırması yapılmıştır. Türkiye kırsalının dönüşüm süreci ele alınarak, yeni kırsallık paradigması içindeki yeri aktarılmıştır. Yeni kırsallık paradigması kapsamında, İngiltere ve İrlanda gibi ülkelerde uygulama geçmişine sahip önemli bir yerel planlama aracı olan kırsal tasarım rehberleri ele alınmıştır. Önemi, amacı, içeriği, hazırlık ve uygulama süreci hem mevcut çalışmalardan hem de yasal mevzuattan yararlanılarak ortaya konmuştur. Bu bağlamda, çalışmanın örneklem alanını oluşturan Seferihisar Eski Orhanlı Köyü için bir kırsal tasarım rehberi yaklaşımı oluşturulması hedeflenmiştir. Bu hedefe yönelik olarak, örneklem alanda yapılan saha çalışmaları kapsamında çeşitli mekânsal analizler yapılarak planlama stratejileri belirlenmiştir. Bu noktada

kırsal alanlarda önemini koruyan tarım topraklarına yönelik sorunlar, politikalar ve stratejiler bu çalışmanın kapsamına alınmamıştır. Yerel yönetimlerin kırsal tasarım rehberlerinin önemini kavraması ve kırsal özelliğini sürdüren her yerleşim alanına özel olarak tasarım rehberlerini hazırlatması ve uygulamaya koyması büyük önem taşımaktadır. Çalışma, bir yöntem önerisi geliştirirken bu konuda farkındalığı arttırmayı da hedeflemektedir.

2. Yeni Kırsallık Paradigması ve Kırsal Kalkınma

Günümüzde mekânsal tartışmaların gündeminde önemli bir yere sahip olan kırsal alanların geleceğine yönelik endişeler giderek artmaktadır. Kırsal alanlara yönelik geliştirilen kuram, mekânsal politika ve mekânsal düzenleme araçlarının gerekliliği de bu bağlamda görünürlük kazanmaktadır. Kırsal alanlar üzerine mekânsal politika ve strateji üretirken öncelikle kırsalın ne olduğunu ve ne olmadığını tanımlamak gerekmektedir. Konvansiyonel tanımlara göre kırsal yerleşimler, ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalı, nüfus yoğunluğu düşük, dışa göç veren, değişime kapalı ve homojen bir sosyal yapıya sahip yerleşimlerdir. “Kırsal”ı tanımlarken bilinmesi gereken diğer bir önemli kavram da kırsal alanların sosyal yapısını oluşturan “köylülük”tür. Shanin (1973), köylülüğün dört temel özelliğini şöyle sıralamaktadır: kırsaldaki toplumsal organizasyonun temel birimi ailedir, yaşamı sürdürmenin temel aracı olarak tarım ve hayvancılık yapılmaktadır, geleneksel kültürel yapıyı sürdürür, kente bağımlıdır.

Kırsal alanlar, küresel ve ulusal ölçekte ortaya çıkan yeni dinamiklerden doğrudan etkilenmiş, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren şiddetini giderek arttıran bir dönüşüm sürecine girmiştir (Champion ve Hugo, 2004; Tekeli, 2019; Keyder ve Yenal, 2020). Geleneksel tarımsal üretimin azalması ile kırdan kente göç ve son dönemde karşılaştığımız kentten kıra doğru tersine göç beraberinde birçok sorun ve değişim getirmiştir. Sanayi sektörünün kırsal alanlara sızması ve kırsal nüfusun ucuz işgücü olarak kullanılması, kırsal alanların turizm sektörünün tüketim mekânları haline gelmesi gibi sonuçlar

doğmuştur. Ayrıca kentlilerin kırsal alanlara yönelik artan ilgisi, mülkiyet değişiklikleri, kırsalın ekonomik, mekânsal, toplumsal, kültürel ve çevresel açıdan dönüşümüne yol açmıştır. Bu süreçte kırsal alanlarda üretim odaklı işlevlerden tüketim odaklı işlevlere doğru bir geçiş yaşanmıştır (Urry, 2002; Halfacree, 2006). Kente ve kentlilere özgü mekânsal talepler kırsalda yaygınlaşmış, bu süreçte pek çok tarım arazisi tarım dışı faaliyetler için kullanılmaya başlamıştır. Sosyoekonomik yapıdaki değişimler mekânı doğrudan etkilemiş, kırsal mekân kentleşmiştir. Kırsalın tarımla yani üretimle özdeşleştirilen tek işlevliliği çok işlevliliğe doğru evrilmiştir. Kırsal alanın geleneksel ekonomik, toplumsal ve mekânsal öğeleri, farklı iş kolları ile, özellikle de turizm aracılığıyla, tüketilecek unsurlara dönüşmüş ve kırsal mekân soylulaşmıştır (Urry, 1995).

Kırsal alanlarda söz konusu olan paradigma kaymasıyla, geçmişin tarım merkezli politikaları yerine kırsal alanların rekabetini ve ekonomik çeşitliliğini teşvik eden, yerel değerleri ön plana çıkaran, bütüncül korumayı önemseyen, kaynakların dengeli kullanımını hedefleyen yeni politikalar üretilmektedir. Devletin yaptığı sübvansiyonlar yerini girişimcilik ve yatırımlara bırakmış, kırsal alandaki anahtar aktörler ve iş kolları çeşitlenmiştir (OECD, 2006).

Tablo 1’de verildiği gibi niteliği, içeriği ve şiddeti yere bağlı olarak farklılaşan bu dönüşüm süreciyle birlikte kırsal alanları anlamak ve tanımlamak üzere yeni kavramlar ortaya çıkmıştır. Kırsal rönesans, kırsal canlanma, kırsal soylulaştırma, kırsal kalkınma gibi kavramlar kırsal alanlarda yaşanan paradigma kaymasına dikkat çekerek, kırsal alanlara yönelik geliştirilen mekânsal politikalara çerçeve oluşturur.

Henüz 1970’li yıllarda William Ellis’in literatüre kazandırdığı ‘yeni kırsallık’ kavramı, zamanla evrilmiş ve yeni boyutlar kazanmıştır (Ellis ve Fanning, 1977; Nogué, 2012; Urquijo vd., 2018). “Yeni Kırsallık” (*New Ruralism*), kırsal alanların sosyal, kültürel, ekonomik, mekânsal, çevresel, teknolojik vb. dönüşümler sonrası edindiği yeni dinamikleri işaret eden bir kavramdır. Kavram, genel anlamda kırsal mekânda ortaya çıkan yeni bir “yapma” ve “düşünme” pratiğinin varlığını ve kalıcılığını anlatmaktadır (Nogué, 2012). Stratton (2009), yeni kırsallığı savunan “yeni kırsalcıları” (literatürde “yeni köylüler” olarak da ele alınır) toprakla yeniden bağ kurmak isteyen bir grup olarak tanımlamıştır. Ancak yeni kırsallık ya da yeni kırsalcılık, kırsala yönelik romantik bir görüş veya yalın bir doğaya dönüş hareketi değildir. Aksine, sosyal ve ekonomik bir çözümleme olarak eko-politik bir çalışma alanı anlamına gelir (Resina,

Geleneksel Kırsallık Paradigması	Yeni Kırsallık Paradigması
üretim	üretim ve tüketim
tek işlevlilik (tarım, hayvancılık ve ormancılık)	çok işlevlilik (tarım dışı faaliyetler)
sübvansiyonlar	yatırımlar
tarım toprakları ve meralar	tarım ve tarım dışı faaliyetler için kullanılan topraklar
düşük eğitim seviyesi	yüksek eğitim seviyesi
servislere kısıtlı erişim	servislere yüksek erişim
homojen ve muhafazakar sosyal yapı	heterojen ve girişimci sosyal yapı
göç veren	göç alan
yerel yapı malzemelerinin kullanıldığı geleneksel mimari doku	çağdaş yapı malzemelerinin kullanıldığı mimari doku

	Geleneksel Kırsal Kalkınma Yaklaşımı	Çağdaş Kırsal Kalkınma Yaklaşımı
Amaç	Çiftliklerin ve tarımsal alanların eşitliğinin, çiftlik gelirlerinin ve rekabet gücünün sağlanması	Kırsal alanların rekabet gücü, tüm kaynakların verimli kullanımı, tarım dışı istihdam ve hizmetlerin varlığı
Hedef Sektör	Tarım ve hayvancılık	Kırsal ekonomilerin ve iş kollarının çeşitlendirilmesi: kırsal turizm, tarım endüstrisi, sanayi, bilgi ve iletişim teknolojisi endüstrisi vb.
Temel Araçlar	Sübvansiyonlar	Yatırımlar, girişimcilik, katılımcılık
Aktörler	Merkezi yönetim, çiftçiler ve köylüler	Tüm yönetim düzeyleri: uluslararası, merkezi, bölgesel ve yerel yönetimler, yerel paydaşlar (kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları)

SOLDA Geleneksel Kırsal Kalkınma Yaklaşımı ve Çağdaş Kırsal Kalkınma Yaklaşımı. (OECD, 2006) (Tablo 2)

2012). Öte yandan yeni kırsallık, bu yeni koşullar altında kırsal alanların ve kırsal topluluk ve mirasların sürdürülebilirliğini sağlamayı amaçlar. Nogué'ye (2012) göre sosyal, çevresel, mekânsal, kültürel ve ekonomik taleplerin çeşitlenerek artması kavramın kullanım alanını da artıracaktır. Stratton (2009), yeni kırsallık yaklaşımını karakterize eden temel ilkeleri dört ana başlıkta özetlemiştir:

- Yerel kimlik ve değerler
- Tarımsal üretim
- Aktif katılım ve iletişim
- Çok işlevli arazi kullanımı

Kraus'a (2006) göre yeni kırsallık, tarım arazilerinin korunması ve geliştirilmesine odaklanan bir planlama yaklaşımı da sunmalıdır. Çağdaş kırsal kalkınma ve planlama faaliyetleri ile tarımsal politikaları bütüncül olarak ele alan yeni kırsallık paradigması, kırsal alanları kentsel alanlardan tamamen ayıran konvansiyonel yaklaşımları geçersiz kılarak, kent ve kır arasında gelişen simbiyotik ilişkilerin varlığını vurgulamaktadır (Moffat, 20006; Stratton, 2009; Azadi vd., 2012; Newman ve Saginor, 2016). Yeni kırsallık; sürdürülebilir kentler, yavaş şehir, alternatif gıda ağları gibi girişimlerle de ilişkilendirilmektedir (Kraus, 2006; Stratton, 2009; Azadi vd., 2012).

“Yeni kırsallık” kavramı, farklı zaman periyotları, farklı çalışma alanlarına bağlı olarak farklı konulara odaklanır. 2000’li yılların başında tarımsal üretim odaklı bir kırsal kalkınma senaryosu

olarak ele alınan yeni kırsallık, son yıllarda kırsal alanlarda ortaya çıkan sektörel çeşitliliği kabul eden bir kapsam kazanmıştır. 1990’lı yıllarda kullanım alanını arttıran bu kavram, günümüzde doğrudan tarımla özdeşleştirelemeyen ve girişimci çalışmaların görünür hale geldiği kırsal alanlara odaklanmaktadır (Urquijo vd., 2018). Kırsal alanlardaki geleneksel dokunun ve kimliğin sürdürülmesini esas alan bu yaklaşım, yerel halkın karar verme süreçlerine aktif katılımını ve sosyal sürdürülebilirliği önemser. Kırsal alanlarda ortaya çıkan yeni sektörel faaliyetlere alan tanırken, doğa ve ekolojik refahı ve çevresel sürdürülebilirliği ön planda tutar (Azadi vd., 2012).

Kırsal alanlarda meydana gelen değişimler kırsalda yeni mekânsal ihtiyaçlar yaratmakta; kırsal mekânlar bu talepler karşısında kaçınılmaz biçimde değişikliğe uğramaktadır. Ölçek, form, işlev ve yer seçimi açısından tartışmaya açık olan bu yeni mekânlar, kırsal alanların geleceğine yönelik tehdit oluşturmaktadır. Kırsaldaki mekânsal taleplerin ve ihtiyaçların değiştiği ve çeşitlendiği bu yeni kırsal gerçeklik karşısında, yere özgü mekânsal planlama politikalarının geliştirilmesi gerekmektedir (Yörür vd., 2018; Ögdül, 2019). Yeni kırsallık çerçevesinde ele alınan hedeflerin başarılı olabilmesi için bu mekânsal politikaların yerel yönetimlerin öncülüğünde hazırlanması gerekir (Newman ve Saginor, 2016).

Yeni kırsallık paradigmasının en önemli hedeflerinden biri “kırsal kalkınma”dır. Kırsal kalkınma politikaları, geçmişten beri kırsal ve kentsel alanlar arasındaki dengesizliklerin ve kırsalın eksikliklerinin çözümlenmesi olarak ele alınmıştır (Yenigül, 2017). 1950’li yıllarda ortaya çıkan kırsal kalkınma kavramı zaman içerisinde farklı anlamlar kazanmıştır. 1960’larda modernizasyon odaklı uygulamalar yapılmıştır. 1970’lerde ise kırsal kalkınma politikalarında devlet müdahaleleri etkin olmuştur. 1980’lerde neoliberalizmin etkisiyle oluşan serbest piyasa ve serbest pazar müdahaleleri kırsal kalkınma üzerinde de kendini göstermiştir. Kırsal kalkınma stratejileri kapsamında 1990’lı yıllardan itibaren katılımcılık ve sürdürülebilirlik etkili olmaya başlamıştır (Giray vd., 2004). 20.yüzyılın son çeyreğinden itibaren etkisini yoğun şekilde göstermeye başlayan küreselleşme ile birlikte kırsal alanlardaki değişim ve dönüşümler en üst düzeye çıkmıştır. Bu dönemde tarım sektöründen tarım dışı sektörler kayma olmuştur (Tekeli, 2016). Bu bağlamda, kırsal alanlarda kalkınmanın ancak çok yönlü stratejiler ile mümkün olabileceği anlaşılmıştır. Kırsal kalkınma için geleneksel ve çağdaş olarak iki farklı stratejinin varlığından söz edilebilir. Tablo 2’de kırsal kalkınmaya ilişkin iki yaklaşımın temel farklılıkları bulunmaktadır.

Özetle kırsal kalkınma, kır ve kent arasındaki dengeyi sağlamak, doğayı korumak, bunun yanı sıra kaynakları en

verimli şekilde kullanmak, dengeli bir yerleşim dokusu yaratmak, ekonomik açıdan çeşitlilik sağlamak, somut ve somut olmayan kültürel mirası korumak gibi ana hedeflere sahiptir (Davoudi ve Stead, 2003). Kırsal kalkınmanın bir diğer hedefi de kırsal alanların örgütsel, organizasyonel ve mekânsal açıdan gelişim göstermesini sağlamaktır. Kırsal alanlarda mekân üretim ve iyileştirme stratejileri, miras koruma stratejileri, refahın ve yaşam konforunun arttırılması, tarım kooperatifleri, kadının üretime dâhil edilmesi, çeşitli dayanışma ve yardımlaşma stratejileri bu gelişim stratejilerine örnek olarak verilebilir.

Çalışmanın girişinde vurgulandığı gibi, kentlerin ekonomik ve sosyal merkezler olmasına rağmen kentlerdeki nüfus yoğunluğunun artmasıyla birlikte gelen birçok problem ve küresel etkiye sahip gelişmeler her geçen gün kırsal alanların cazibesinin artmasına neden olmaktadır. Dünyada 2020 yılında yaşanan Covid-19 pandemisi ve sonrasında ülkemizde yaşanan depremler kırsal alanlara olan ilginin fazlasıyla artmasına neden olmuştur. Özellikle bu dönemde kırsala yeni gelen kentliler (yeni köylüler ve girişimciler) kırsal mekânın dönüşmesine sebep olmuştur. Mevcut yasal düzenlemeler ise bu süreçte Türkiye kırsalını yeterince koruyamamıştır. Özellikle de Ege Bölgesi ve Marmara Bölgesinin kıyı kentlerinin çeperinde bulunan kırsal yerleşim alanlarında yaşanan nüfus artışı ve dönüşüm günden güne etkisini arttırarak göstermektedir. Bu sebeple, kırsal kalkınma ve kırsal alanların sürdürülebilirliği, bu bölgelerin gıda tabanlı üretimin merkezi oluşu, doğal kaynakların temini, doğal ve kültürel değerlere sahip oluşu gibi nedenlerden dolayı hayati öneme sahiptir. Bu bölgelere hem uluslararası düzeyde hem de ulusal düzeyde çeşitli planlar, stratejiler ve modeller üretilmektedir.

3. Türkiye Kırsalının Dönüşümü ve Kırsal Planlama

20. yüzyılın ikinci yarısına kadar Türkiye nüfusunun büyük çoğunluğu kırsal yerleşim alanlarında yaşamakta, tarım ile geçimini sağlamaktaydı. 20. yüzyılın ikinci yarısında yol ağlarının geliştirilmesi, radyo ve telefon gibi iletişim araçlarının yaygınlaşması

ile kırsal alanlar ile kentsel alanlar arasındaki etkileşim artmıştır (Tunçdilek, 1978; Ceylan ve Somuncu, 2018). 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kentlerdeki istihdam, eğitim, sağlık olanaklarının yanı sıra tarımda makineleşmeye geçiş ile beraber gerekli iş gücünün azalması gibi sebeplerle o dönemde kırdan kente göç hız kazanmış, kırsal nüfus giderek azalmıştır. 1970'li ve 1980'li yıllarda neoliberal uygulamalar aracılığıyla, özellikle "köy-kent" projesi gibi uygulamalarla, kırsal alanlara kentsel hizmetler götürülerek ve tarımsal üretim arttırılarak bu göçün önüne geçilmeye çalışılmıştır. 20. yüzyılın sonuna gelindiğinde, kırsalda yaşayan insan sayısı büyük oranda azalmış, bu durum kırsal alanlarda sosyal ve mekânsal sürdürülebilirliği büyük ölçüde zedelemiştir (Tekeli, 2011).

Türkiye'de kırsalın mekânsal açıdan zedelenmesinin nedenleri arasında politik sebepler de bulunmaktadır. 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediye sınırlarının il sınırı kabul edilmesiyle, bu illerdeki köyler mahalle statüsüne geçirilmiştir. Bu durum kırsal alanları idari olarak değişime uğratmakla kalmamış; sosyal ve mekânsal açıdan da değiştirmiştir. Aynı zamanda refah göçü, yaratıcı sınıfın göçü, girişimcilik göçü gibi kavramlarla nitelendirilen kentten köye tersine göç olgusu özellikle pandemi ve deprem süreçleriyle beraber büyük hız kazanmıştır. Bu durum kırsal alanların hem sosyal yapısını değiştirmekte hem de kırsal alanların fiziksel karakterini dönüştürmektedir (Geray, 2011).

Türkiye kırsalının dönüşüm süreci dünyadaki genel eğilimle paralellik gösterse de, kendi bağlamı içinde farklı dinamiklere sahip olmuştur. Tekeli (2011) Türkiye kırsalının mevcut durumunu şöyle özetlemektedir: bugün kırsal alanlar kentsel mekâna dönüşmekte, kentsel nüfus tarafından kullanılmakta, kentsel kurumlarca denetlenmekte ve yönetilmektedir. Türkiye'nin geçirdiği kırsal dönüşüm ve bunun ekonomik, toplumsal ve mekânsal yansımaları, tüm yeryüzünün kentsel mekâna dönüştüğünü savunan teorileri örnekler niteliktedir (Tekeli, 2011).

Kırsalda planlama mekânsal, ekonomik ve çevresel boyutları

nedeniyle kent planlama yöntemlerinden ayrışır. Kırsal planlamanın mekânsal, sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları vardır ve mekânsal planlama araçlarının yanı sıra dönüşümü yönlendirmek, korumayı sağlamak ve yaşamı sürdürmek gibi amaçlara yönelik politika ve strateji de içermelidir (Gallent vd., 2008). Kırsal planlamanın kuramsal altyapısı, kentsel planlama ile benzerlik gösterse de uygulama kısmında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Kırsal planlamada hem koruma hem de gelişme ve kalkınma gözetilmelidir. Hassas doğa ve doğal denge gözetilirken doğal kaynakların toplum yararına kullanılması gerekir. Kırsal planlamada yerellik, kültürel özellikler ve kimlik gibi faktörler öne çıkar. Bu da kentsel planlama ve tasarımda kullanılan yöntemlerin ötesine geçmeyi zorunlu kılar.

Günümüzde kırsal planlamanın temelleneceği dört temel boyut; yere özgü ekonomik yapı, sosyokültürel yapı, doğal çevre ve yapı çevre olarak önerilmektedir (Gkartziou vd., 2022). Ekonomik değerler, tarımsal üretim ve girişimcilik gibi temel unsurlara dayanırken, sosyokültürel boyut, sosyal ilişkiler, kültürel değerler, yaratıcılık ve topluluk yeterlilikleri üzerine inşa edilebilir. Arazi değerleri peyzaj, doğal altyapılar ve doğa-insan etkileşimini içerirken yapı çevre değerleri ekonomik, doğal ve kültürel boyutları bir araya getirir. Kırsal planlamada öncelik, yaşam kültürü ve tarımsal üretim gibi yerel değerlerin korunması ve sürdürülmesindedir. Mekânsal planlama ise bu önceliği destekleyen bir rol üstlenir. Geliştirilen doğal çevrenin ve kaynakların korunması, kooperatifçilik, agroturizm ve geleneksel sanatlarla yönelik stratejiler, turizm gibi ek işlevler ve yaratıcı sektörler, planlamanın önemli bir parçasını oluşturur.

Türkiye'de uygulamaları yönlendiren kırsal planlama yaklaşımları ise üst ölçekli plan ve stratejilerden yerel ölçekli plan ve araçlara doğru kademelenmektedir. Türkiye'de kırsal planlama politikaları yukarıdan aşağıya merkezî bir yapıdadır. Öte yandan üst ölçekli plan ve stratejiler sektörel odaklı hazırlanmaktadır. Kırsal alanların sahip olduğu ekonomik, çevresel, mekânsal ve sosyal faktörlere

yönelik bütüncül bir yaklaşım geliştirilememektedir. Üst ölçekli plan ve stratejilerin ardından hazırlanan alt ölçekli planlar ise yere özgü sorun ve ihtiyaçlara cevap verememektedir. Bu durum kırsal alanlarda ortaya çıkan yapılaşma baskısının yönetilmesini zorlaştırmaktadır.

Üst ölçekli plan ve stratejiler doğal çevrenin korunması, havza bütünlüğünün sağlanması, teknik ve sosyal altyapı yatırımlarının dengeli dağılımı ve tarıma dayalı ekonominin sürdürülmesi açısından önemlidir. Alt ölçekli plan ve araçlar ise yere özgü sorun ve ihtiyaçların karşılanabilmesi ve yönetilebilmesi için önemlidir. Ancak Türkiye’de yapılan kırsal planlama uygulamalarında ulusal, bölgesel ve yerel ölçekli mekânsal politikalar oluşturulsa da genel olarak kırsal planlama kararlarının yeterince detaylandırılmadığı ve çoğunun sonuçlandırılmadığı görülmektedir (Eminağaoğlu ve Çevik, 2007; Öztaş ve Karaaslan, 2017; Ögdül, 2019). Büyük bir çeşitlilik arz eden ve buna karşın çok çeşitli sorunlara da sahip olan Türkiye kırsalı, yerel ölçekte hazırlanmış planlama uygulamaları gerektirmektedir. Yer in ihtiyaçlarına cevap veren, yani bağlamdan üretilen düzenlemeler yapılmalıdır. Oysa hâlen kırsalda üretilen çoğu mekânsal planlama bunun tam tersi bir yaklaşım çerçevesinde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, yapılaşma kuralları için Plansız Alanlar İmar Yönetmeliğine başvurulmaktadır. Bu bağlam ile hiçbir ilişki kurulmadığı anlamını taşır. Köy içi gelişim alanı koşulları köy sınırından itibaren 100 m ya da 300 m olarak saptanmıştır. Bu sınır elbette her yerleşim birimi için uygun değildir. Ölçek, coğrafi ya da topografik engeller ve doğal varlıklar saptanmaksızın yerleşim sınırları genişletilebilmektedir. Agroturizme ya da ekoturizme açılacak bölgeler, ayrıntılı saptama yapılmaksızın seçilirler. Bu tür özel amaçlı turizm işlevleri 1/100,000 Ölçekli Çevre Düzeni Planlarında çoğu kez tüm il sınırlarını kapsayacak şekilde tanımlanmaktadır. Oysa politik, stratejik ve mekânsal karar ilişkileri doğrultusunda ele alınması, doğru konumlandırmanın hassasiyet ile belirlenmesi gerekmektedir.

4. Kırsal Tasarım Rehberleri

Yeni kırsallık paradigması, tarımsal planlama ve kalkınmaya yönelik geliştirilen merkezi politikalar yerine, strateji, katılım ve yerel değerleri ön plana çıkaran yeni bir planlama pratiği önermektedir. Bu paradigma, yeni mekânsal taleplerin kırsalda nasıl karşılık bulacağı sorusunun cevabının yere göre farklılaştığını savunmaktadır. Bu noktada geçmişte sıklıkla başvurulmuş üst ölçekli ve merkezi politikalar yerine, yerel yönetimlerin anahtar bir rol oynadığı yere özgü ve yerel ölçekli planlama çalışmalarına ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada Kırsal Tasarım Rehberleri, yeni kırsallık döneminde ortaya çıkan yeni mekânsal taleplerin düzenlenmesi ve kırsal alanlardaki mekânsal gelişimin yönlendirilmesi konusunda sıklıkla başvurulmuş yere özgü ve yerel ölçekli bir planlama aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

“KIRSAL TASARIM REHBERİ, SÖZ KONUSU KIRSAL YERLEŞİMLERİN YERLEŞİM VE MEKÂNSAL ANALİZLERİNİ İÇEREN, GELENEKSEL MEKÂNSAL KARAKTERİNİ TANIMLAYAN VE MEKÂNSAL YAPILAŞMAYI YÖNLENDİREN, TAVSİYE NİTELİĞİNDE İLKELERİ İÇEREN BİR DOKÜMANDIR”

Yeni kırsallık paradigması kapsamında ele alındığı gibi, ekonomik faaliyetlerin, demografik yapının, konfor koşullarının ve estetik standartların değişmesiyle mevcut kırsal mekâna müdahale edilmekte; çoğu zaman özgün dokuya aykırı inşaa faaliyetleri yürütülmekte ve bu gelişmelere bağlı olarak köylerdeki yapılaşma alanları genişlemektedir. Bilinçsiz ve dokuya aykırı yapılaşma faaliyetlerinin artmasıyla birlikte köy dokusunun korunması konusu da tarihin hiçbir döneminde bugün olduğu kadar kritik olmamıştır. Kontrol altına alınmadığı takdirde bu genişleme hareketi, köy yerleşik alanını çevreleyen tarım arazileri ve doğal çevre için bir tehdit oluşturmaktadır. İçinde bulunduğumuz kırsal dönüşüm sürecinin gerekli düzenlemelerle yönlendirilmediği

takdirde kırsal değerlerin geri kazanılamayacak şekilde yitirilmesi kaçınılmazdır (Rice, 2003). Süregelen kırsal tasarım rehberi çalışmalarının giderek artması ve bazı kırsal tasarım rehberlerinin yasal mevzuatla ilişkili hale getirilmesi ise kırsal dönüşümün mekânsal etkileri ile ilgili endişelerin arttığını göstermektedir. Öte yandan yerel yönetimler de onlara iletilen yapılaşma taleplerini doğru yönlendirebilmek adına kırsal tasarım rehberleri gibi yere özgü dokümanlara ihtiyaç duymaktadır.

Kırsal tasarım rehberi, söz konusu kırsal yerleşimlerin yerleşim ve mekânsal analizlerini içeren, geleneksel mekânsal karakterini tanımlayan ve mekânsal yapılaşmayı yönlendiren tavsiye niteliğinde ilkeleri içeren bir dokümandır. Yere özgü bir tasarım ve yapılaşma kılavuzu niteliğinde olan bu doküman, köyün geleneksel mekânsal karakterini korumayı, kültürel

ve doğal miras öğelerini sürdürmeyi amaçlamaktadır (Owen, 1999). Öte yandan kırsal tasarım rehberlerinde sunulan “tavsiye” niteliğindeki ilkeler, yerel mimari karakteri olduğu gibi devam ettiren yeni yapıları empoze etmemektedir. Owen (1998) kırsal tasarım rehberleri için yer seçimi yapılırken, yapılaşma baskısı altında olan kırsal yerleşimlere öncelik verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle köy seçimi dikkatle yapılmalı ve rehber, yerin mekânsal ihtiyaç ve sorunlarına cevap verebilmelidir.

Kırsal tasarım rehberleri yerel mekânsal karakterin tespitiyle birlikte, yeni yapıların doğal ve kültürel çevresine nasıl uyum sağlayacağına yönelik mekânsal yönlendirmeler sunmaktadır. Böylece kırsal alana

yönelik çalışmalar yapan mimarlara, planlama uzmanlarına, yerel yönetimlere, yerel halka ve yeni kullanıcılara kılavuz görevi görmektedir. Yere özgü mekânsal politikaların çeşitli ölçeklerde üretilmesini destekleyen bu doküman, kırsal yerleşimin mekânsal kimliğini sürdürmesini sağlamaktadır. Bir kırsal tasarım rehberinin sunduğu ilkelerin içeriği ve kapsamı yerin ihtiyacına göre farklı ölçek ve detayda olabilmektedir. Bugün rehberlerde parsel/yapı ölçeğinde ve yerleşim ölçeğinde öneriler geliştirilmektedir. Parsel ölçeğinde yerleşim düzeni, yönlendirme, sınırlayıcı elemanlar, giriş, bahçe, form, ölçek, oran, yapı ekleri ve yapı detayları (malzeme, renk, gabari, cephe, açıklıklar, çatı vb.) gibi mekânsal elemanlara dair ilkeler geliştirilir. Yerleşim ölçeğinde ise parsel seçimi, gelişim alanı/aksı, peyzaj, ana yollar ve sokaklar, ortak alanlara yönelik tasarım ilkelerine yer verilmektedir.

Rehberlerde sunulan tasarım ilkelerinin çoğunun mevcut doküman örneklerle desteklenerek gerekçelendirildiği görülmektedir. Kırsal tasarım rehberlerinin bir kısmı bu içerikleri şematik görsellerle destekleyerek sunarken, bir kısmı ise sadece yazılı yönergeler şeklindedir. Açıklamaların, kullanılan görsel ve şemaların basit ve anlaşılır olması, profesyonel jargondan kaçınılması ortaya çıkabilecek belirsizlikleri önlemek adına önemlidir (Scott vd., 2013). Öte yandan halkın kırsal tasarım rehberlerinin hazırlık sürecine dâhil edilmesi oldukça kritik bir husus olarak görülmekle birlikte, bu rehberlerin başarı şansı da halkın katılımı ile doğrudan ilişkilendirilmiştir (Bishop, 1994; Owen, 1999; Donovan ve Gkartzios, 2014).

Geleneksel ve çağdaş olanın bir aradılığı, bu bir aradılığın sahip olduğu potansiyeller ve riskler yeni kırsallık gerçekliğidir. Yeni kırsallık yaklaşımı sosyal, mekânsal ve çevresel sürdürülebilirliği önemseyen, aktörlerin katılımını esas alan, ekolojik refahı gözetken ve diğer yandan da kırsal alanların çok işlevliliğini kabul eden düzenleme araçlarını gerektirir. Kırsal tasarım rehberleri ise yeni kırsallık paradigması içinde öne çıkarılan, kullanılan ve gelişmeye açık yerel ölçekli bir mekânsal düzenleme

aracıdır. Bu noktada, yeni mekânların kırsalda nasıl var olacağına ve mevcut mekânlara yapılacak müdahalelerin kısıtlarına yönelik mekânsal ilkeler oldukça kritiktir. Ölçek, form, işlev ve yer seçimi açısından tartışmaya açık olan bu yeni mekânların yerel yönetimlerin öncülüğünde hazırlanan kırsal tasarım rehberleri ve planlama stratejileri ile biçimlenmesi aynı zamanda yeni kırsallık yaklaşımının mekânsal politikalarına paralellik göstermektedir. Yeni kırsallık çerçevesinde ele alınan hedeflerin başarılı olabilmesi için bu mekânsal politikaların yerel yönetimlerin öncülüğünde hazırlanması şarttır (Newman ve Saginor, 2016).

Kırsal tasarım rehberleri, kırsal planlama çalışmalarını bireysel tasarım çabalarının arasındaki boşluğu doldurmaktadır. Özellikle İngiltere ve İrlanda, bu boşluğu dolduran kırsal tasarım rehberlerinin hazırlanması ve uygulanması konusunda öncü ülkelerdir. Bu ülkelerde kırsal tasarım rehberleri kırsal planlama politikalarıyla doğrudan ilişkilidir ve rehberler planlama sisteminin önemli bir parçası haline getirilmiştir. Bu ülkelerde tasarım rehberleri, yerin özgünlüğünü koruma ve toplumu yerin kalkınma sürecine dâhil etme konusunda potansiyeli yüksek bir araç olarak görülmüştür (Owen, 1998). Karar mekanizması olarak yerel yönetimler ise, kırsal tasarım rehberlerinin hazırlık ve uygulama sürecinde aktif rol oynamaktadır. İngiltere ve İrlanda'da kırsal tasarım rehberleri, kırsal alanlara yönelik yüksek tecrübeye sahip olan Kırsal Bölge Komisyonları veya idare meclisleri öncülüğünde hazırlanmaktadır (Owen, 1999). Rehberlerin hazırlık sürecinde rol alan yerel yönetim birimlerinin ve uzmanların yerel halkla iş birliği içinde olması, rehberlerin yerel halk tarafından içselleştirilmesi ve dolayısıyla rehberlerin işlevlik kazanması için kritiktir. Yeni kırsallık bağlamında kırsal mekânların dönüşümünü etkileyen parametrelerin çeşitlilik göstermesi nedeniyle, kırsal tasarım rehberlerinin hazırlık sürecinde disiplinlerarası bir çalışma yürütülmesi gerekmektedir.

Gelişmiş ülkelerde kırsal tasarım rehberleri, yasal ve kurumsal bir çerçevesi olan ve ruhsat sürecinde

plan eki olarak kullanılabilen önemli bir dokümandır (Öğdül vd., 2018). Rehberler üst ölçekli plan ve politikalarla uyumludur; ancak imar planları veya yönetmelikler gibi kesin yaptırımlar içermez ve bu yasal dokümanlar yerine kullanılamaz (Cork County Council, 2010).

Dünya'da ortaya çıkışı 1960'lı yıllara dayanan Kırsal Tasarım Rehberleri, 2013 yılında 3194 sayılı İmar Kanuna eklenen 8/ğ maddesi ile Türkiye mevzuatına girmiştir. Bu maddeye göre, "... Yerleşme ve yapılaşma özellikleri, mimari doku ve karakteri, gelişme düzey ve potansiyeli açısından önem arz eden köylerde bu özellikleri korumak, geliştirmek ve yaşatmak amacıyla muhtarlık katılımı ile ilgili idarelerce köy tasarım rehberleri hazırlanabilir. Köy tasarım rehberleri ilgili idare meclisi kararı ile onaylanır ve uygulanır." Bu maddeye göre, kırsal tasarım rehberlerinin hazırlanması için yerleşme özellikleri, mimari doku ve karakteri açısından önemli olan kırsal yerleşmelere öncelik verilmiştir.

Kırsal tasarım rehberlerinin Türkiye yasal mevzuatına girmesi önemli bir adım olsa da, kapsam, içerik, uygulama süreci ve aktörlere yönelik belirsizlikler hala devam etmektedir. Öte yandan Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği kırsal alanlara yönelik mekânsal uygulamalarda kullanılmaktadır. Yönetmelik kapsamında genelgeçer mekânsal ilkeler, köy yerleşik alanı ve köy gelişim alanı tanımlanmaktadır. Ancak konvansiyonel kırsal planlama sisteminin kullandığı bu tip proje yaklaşımı, hem işlevliliğini yitirmekte hem de barındırdığı belirsizlikler nedeniyle yeni mekânsal talepleri yönlendirme konusunda yetersiz kalmaktadır.

Söz konusu belirsizlikler ve planlama araçları arasındaki iletişimsizlik, Türkiye'deki kırsal tasarım rehberi çalışmalarının etkinliği ve sürdürülebilirliği karşısındaki engellerden birisi olarak görülmelidir. Kırsal planlama sistemi içinde kırsal tasarım rehberlerinin yeri, üst ölçekli plan ve politikalarla ilişkisi, hazırlık ve uygulama süreci ile sorumlu aktörler ilgili mevzuat ve yönetmeliklerde açık bir şekilde ifade edilmelidir. Yerel yönetimlerin kırsal alana yönelik tecrübeye sahip uzmanlarla çalışması, ilgili yerel birimlerin kurulmasına

ÜSTTE SIRA YLA Eski Orhanlı köyü yerleşim dokusu (Kurpınar Arşivi, 2023) (Görsel 1, 2)

Eski Orhanlı köyünden geleneksel yapı örnekleri (Kurpınar Arşivi, 2023) (Görsel 3, 4)

SAĞ ÜSTTE Eski Orhanlı köyü yerleşim analizleri (Görsel 5)

öncülük etmesi ve yapılaşma baskısı altındaki kırsal yerleşimlerin tespitine yönelik çalışmalar yürütmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye’de kırsal tasarım rehberlerinin yasal mevzuata dâhil edilmesi ve bu alanda akademik çalışmaların artması, dönüşmekte olan kırsal alanların geleceği için duyulan endişelerin arttığına göstergesidir. Yeni kırsallığın gerektirdiği yeni mekânsal düzenleme araçları, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kendi çalışma alanını yaratmıştır. Ancak uygulama geçmişi diğer ülkelere göre çok yeni olan Türkiye’de bu alanda yürütülecek çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu noktada Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü’nün öncülük ettiği “Balıkesir Kırsalında Yöresel Mimari Özelliklerinin Belirlenmesi-Rehber Kitap” ve “Kayseri Kırsalında Yöresel Mimari Özelliklerinin Belirlenmesi-Rehber Kitap” projelerinin yanı sıra yerel yönetimlerin öncülük ettiği “Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi” ve “Erdek Yukarıyapıcı Köy Tasarım Rehberi” gibi çalışmalar bu anlamda öne çıkan örneklerdir.

Türkiye’de hazırlanan kırsal tasarım rehberlerinin içerik açısından benzerliği ise çoğunlukla konutlara yönelik mekânsal ilkeleri içermeleridir. Ancak yeni kırsallık paradigması ile birlikte artan sektörel çeşitlilik Türkiye kırsalında da mekânsal talepleri çeşitlendirmektedir. Dolayısıyla İngiltere ve İrlanda gibi gelişmiş ülkelerde hazırlanan konut dışı yapılara (ticari yapılar, tarım yapıları, ekoturizm tesisleri, gastronomi tesisleri, üretim tesisleri vb.) yönelik tasarım rehberleri Türkiye’de de hazırlanmalıdır.

Türkiye’de kırsal tasarım rehberlerinin hazırlık sürecine dair deneyimler olsa da, bu konuda tecrübeli yerel yönetimlerin sayısı oldukça azdır. Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı Kırsal Alan Planlama Projesi (KODAKAP) kapsamında rehberlerin hazırlık sürecine dair faydalı bilgiler sunulmuştur. Yerel yönetimlerin KODAKAP gibi mevcut bilgi kaynaklarından faydalanarak, üst ölçekli planlama birimlerine danışarak ve iş birliği kurarak kırsal tasarım rehberlerinin hazırlık ve uygulama süreçlerine öncülük etmesi beklenmektedir.

5. Saha Çalışması, Bulgular ve Tespitler

İzmir’de özellikle Çeşme-Urla-Seferihisar Yarımadası üzerinde bulunan kırsal yerleşim alanlarında yapılaşma baskısı altına giren kırsal yerleşimlerin sayısı hızla artmaktadır. İklimi, merkeze ve kıyıya yakınlığı, kültürel ve doğal çevrenin niteliği gibi çeşitli etkenler, İzmir’de deneyimlenen yeni kırsallığın temelinde yatmaktadır. Yapılaşma baskısı altındaki kırsal yerleşimlere müdahale edilmediği takdirde, mekânsal dokunun geri kazanılamaz biçimde kaybedileceği açıktır. Bu bağlamda özellikle son yıllarda yapılaşma baskısı altında olan ve “yeni kırsallık” paradigması altında tanımlanan nitelikleri göstermeye başlayan Eski Orhanlı köyü çalışmanın örneklem alanı olarak seçilmiştir. Eski Orhanlı köyü yerleşim dokusunu büyük ölçüde korumayı başarmış bir yerleşim olmasının yanında, son on yıldır kentlilerin göçüne maruz kalmaktadır. Hem yerleşim dokusunun büyük ölçüde korunması, hem kırsal niteliğini sürdürmesi hem de yeni yapılaşma riskini beraberinde taşıması buranın örneklem alan olarak seçilmesinde etkili olmuştur. Tablo 1’de aktarıldığı üzere, Eski Orhanlı köyünde son yıllarda tarımsal üretimin yanında tüketim faaliyetlerinin (turizm) başladığı, eğitim seviyesi yüksek kentliler tarafından buraya göç edildiği, böylece heterojen ve girişimci bir sosyal yapının oluştuğu, yeni yapılaşmanın günden güne arttığı tespit edilmiştir.

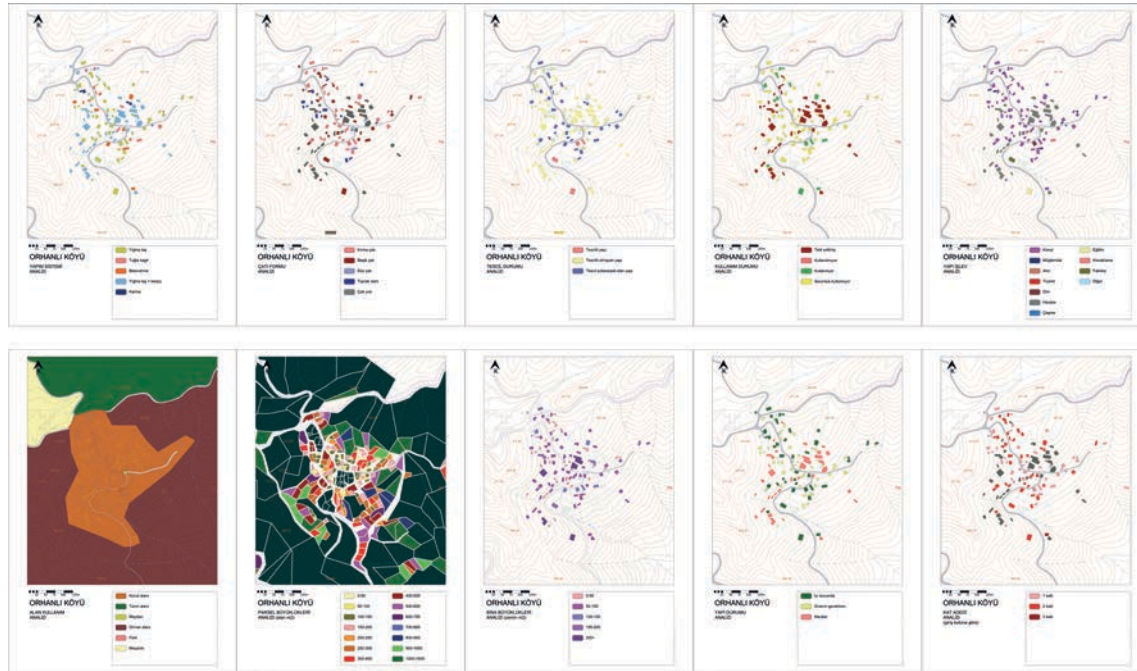
Eski Orhanlı köyünü de kapsayan Kızıladağlar, Çeşme-Karaburun Yarımadası’nın doğu sınırında yer alan bir coğrafi bir oluşumdur. Dağlık ve eğimli olan bu bölgede ana geçim kaynağını zeytincilik, bağcılık, meyve yetiştiriciliği ve hayvancılık oluşturur. Bugün ekonomik canlılığını ve nüfusunu kısmen kaybetmiş olsalar da Seferihisar ilçesine bağlı bu köyler geleneksel köy yaşamının sürdüğü ender bölgeler arasında yer almaktadır. Öte yandan, Eski Orhanlı köyü ve çevresindeki diğer köy yerleşim alanları, günden güne artan yapılaşma ve turizm talebi ile karşı karşıyadır.

İzmir’in Seferihisar ilçesine bağlı Eski Orhanlı köyü, Orhanlı Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Orhanlı Mahallesi 2012 yılında 6360 sayılı yasa ile

köy statüsünden mahalle statüsüne geçirilmiştir. Orhanlı Mahallesi içerisinde Orhanlı köyü yerleşimi ve Eski Orhanlı köyü yerleşimi olmak üzere iki farklı köy yerleşim grubu bulunmaktadır. Eski Orhanlı köyü engebeli bir arazide kurulmuş olup, daha yeni bir yerleşim olan Orhanlı köyü 7 km uzaklıktaki düz arazide konumlanmıştır. İzmir'in Seferihisar ve Menderes ilçeleri arasında bulunan Eski Orhanlı köyü İzmir'e 53 km, Seferihisar'a ise 18 km uzaklıktadır. Köyün yerleşim alanında makiler, zeytin ağaçları, düz kesimlerde alüvyon ve derelerin alçak yamaçlarında narenciye bahçeleri yer almaktadır. Eski Orhanlı köyüne ulaşım İzmir-Seferihisar ana yolundan kuzeye doğru ayrılan Orhanlı-Payamlı köyü yolundan sağlanmaktadır.

Eski Orhanlı köyünden Yeni Orhanlı köyüne 1970'li yıllarda bir göç hareketi başlamıştır. Bunun sebebi altyapı sorunları ve tarım arazilerinin köye uzak olmasıdır. Yeni Orhanlı köyüne göç hareketi başladıktan sonra sosyal ve toplumsal yapıda değişimler meydana gelmiştir. Eski gelenek ve görenekler yok olmaya başlamış, Eski Orhanlı köyü nüfusu 10 kişiye kadar düşmüştür. 2013 yılında Eski Orhanlı köyü okul binasının restore edilerek Doğa Okulu'nun açılması ile birlikte okul çalışanları köye yerleşmiş ve köyde birtakım kültürel aktiviteler gerçekleştirmeye başlamışlardır. Bu aktiviteler Doğa Okulu ve Eski Orhanlı köyünün tanınırlığını artmıştır. Kentliler yazlık ve çiftlik evi gibi kullanımlar için köydeki evlerin bir kısmını satın alıp dönemsel olarak köyde yaşamaya başlamışlardır. Bu tip kullanımlar köyü canlandırmakla birlikte soylulaştırma nedeniyle köyün kimliğini kaybetmesine neden olmaya başlamıştır. Günümüzde Orhanlı Mahallesi'nin nüfusu 1392 kişidir. Yaklaşık 50-60 kişinin ise Eski Orhanlı köyünde yaşadığı bilinmektedir. Gün geçtikçe köy nüfusu artmaktadır. Köye göç eden nüfusun ise genellikle üniversite mezunu yeni köylülerden oluştuğu saptanmıştır.

Eski Orhanlı köyünde köy yerleşim alanı bulunduğu bölgenin eğimine uygun şekilde organik olarak oluşmuştur (Görsel 1 ve 2). Köy yerleşim alanı içerisinde özgün geleneksel mimari yapı örneği sayıca fazla olmasına karşın bu özgün yapılar

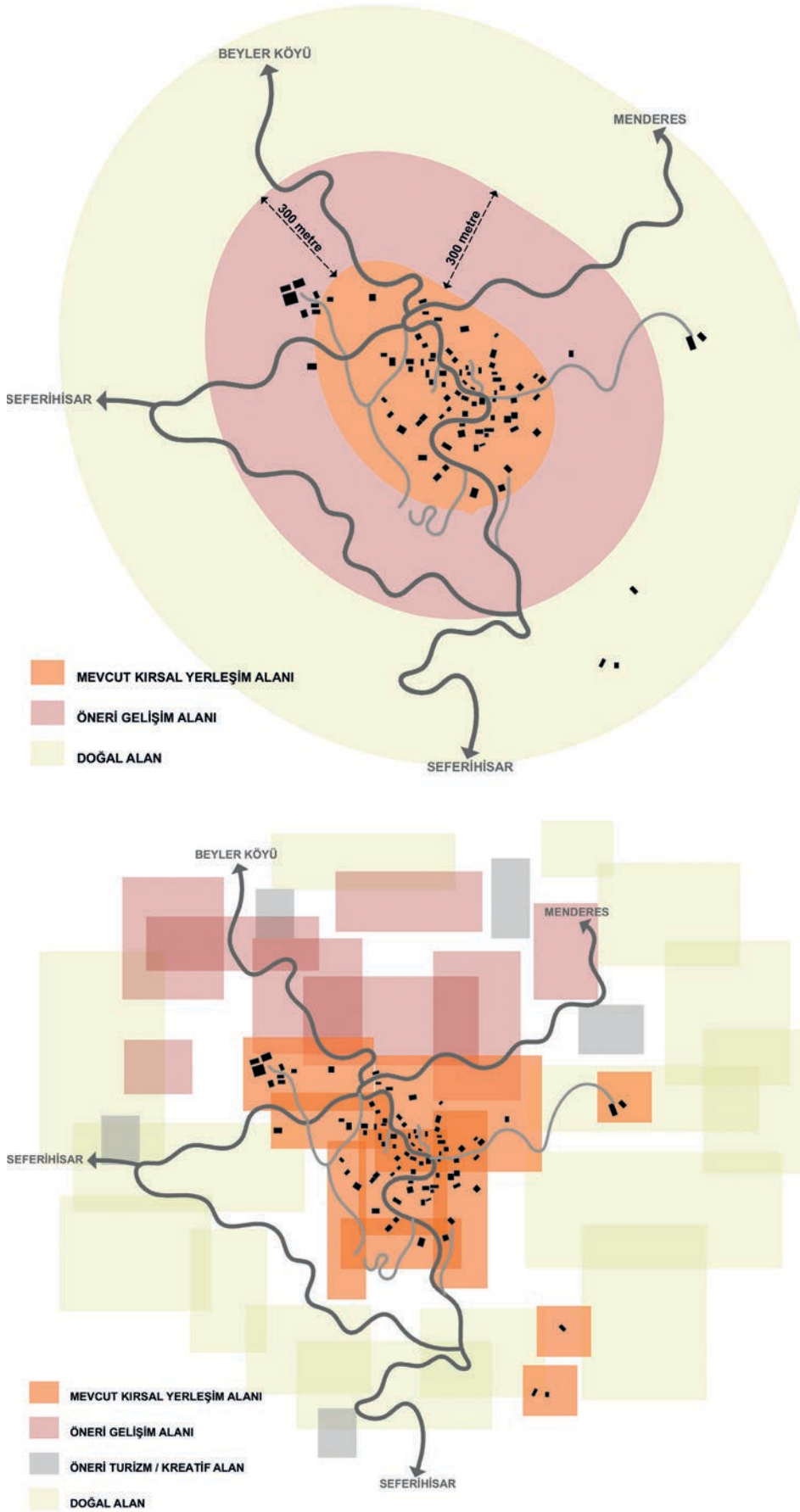

“KIRSAL ALANLARDA YAPILAŞMA KOŞULU OLARAK HALK ARASINDA “300 YASASI” OLARAK BİLİNEREN YASAL DÜZENLEME UYGULANMAKTADIR. BU YASAYA GÖRE KÖY YERLEŞİK ALANI SINIRINDAN 300 METRE UZAKLIĞA KADAR OLAN BÖLGEDE YAPILAŞMA İZİNİ BULUNMAKTADIR”

günümüzde kullanılmamakta ve esaslı onarım gerektirmektedir (Görsel 3 ve 4). Bu yapılardan birçoğu harabe durumuna gelmiş olup yalnızca kısmi temel duvarları bulunmaktadır. Köyde genellikle iki katlı, sokak sınırını tutan, ayırık nizamlı, arka bahçe ya da yan bahçeye sahip yapılar bulunmaktadır (Görsel 5). Yeni kırsallık sürecinin etkisini göstermeye başladığı Eski Orhanlı köyü ve çevresinde günden güne artan yeni yapılaşmalar görülmektedir. Yeni yapıların birçoğu hem yer seçimi hem de kütle tasarımı açısından köyün geleneksel yerleşim dokusuna aykırı olarak inşa edilmekte, bu da köyün mekânsal dokusunu zedelemektedir. Bu noktada yere özgü kırsal planlama stratejilerinin oluşturulması ve bir kırsal tasarım rehberinin hazırlanması Eski Orhanlı köyünün mekânsal sürdürülebilirliği için gerekli görülmektedir.

Kırsal tasarım rehberlerinin hazırlanmasından önce yerleşime ve çevresine dair çeşitli analizlerin yapılması gerekmektedir. Çünkü doğru ve nitelikli analiz süreci olmayan kırsal tasarım rehberleri bağlam ile doğru ilişkiler kurmakta güçlük çeker ve inşa edilecek yeni yapıları doğru yönlendirme potansiyelleri azalır.

Kırsal alanlarda yapılaşma koşulu olarak halk arasında “300 yasası” olarak bilinen yasal düzenleme uygulanmaktadır. Bu yasaya göre köy yerleşik alanı sınırından itibaren 300 metre uzaklığa kadar olan bölgede yapılaşma izni bulunmaktadır (Görsel 6). Bu yasa ile kişiler kurumlardan gerekli izinleri aldıktan sonra kırsal yerleşim alanı çevresinde inşa faaliyetlerini başlatabilmektedir. Bu durum homojen olmayan kırsal yerleşim dokusuna homojen bir yaklaşım belirleyerek kırsal yerleşim alanı lekesinin her yönden

büyümesine sebep olmaktadır. Bu yasal düzenlemenin Eski Orhanlı köyünde söz konusu olan yapılaşma baskısını arttıracak açıktır. Kırsal tasarım rehberi gibi yere özgü bir dokümanın yerel yönetimler öncülüğünde hazırlanması ve uygulanması ise bu alanlardaki yapılaşma faaliyetlerinin kırsal dokuya ve kimliğe aykırı olmayacak şekilde gelişmesine yardımcı olacaktır.

Oysa çağdaş kırsal planlama paradigması doğrultusunda oluşturulacak kırsal yerleşim alanlarının her yöne büyümesi doğru bulunmaz. Doğal miras, geleneksel mimari doku, eğitim, tarım alanları, sit alanları, ulaşım imkânları gibi birçok faktör köy yerleşim alanı çevresi sınırındaki her alana yerleşme imkânı olmadığının bir kanıtıdır. Bu doğrultuda öncelikle kırsal yerleşimin ne yöne büyüme gösterebileceği doğru şekilde analiz edilmelidir. Büyüme yönü:

- kırsal yerleşimin mevcut silüetini bozmamalıdır;
- kırsal yerleşim dokusunun geleneksel ve sosyal yapısını zedelememelidir;
- ulaşılabilir ve erişilebilir olmalıdır;
- eğitim bakımından yapılaşabilir olmalıdır;
- tarım alanları veya ormanlık alanlar üzerinde olmamalıdır.

Bu noktada, çalışmanın örneklem alanını oluşturan Eski Orhanlı köyü için hazırlanacak kırsal tasarım rehberinin en öncelikli görevi yapılaşma alanının sınırlarını doğru çizmek olmalıdır. Bu sınırlar belirlendikten sonra üç farklı nitelik ve kapsama sahip kırsal tasarım rehberi hazırlanmalıdır. Bunlar:

- Mevcut geleneksel köy içi yerleşim için hazırlanması gereken “Koruma Amaçlı Kırsal Tasarım Rehberi”;
- Öneri gelişim alanı için hazırlanması gereken “Yeni Yapılaşma (Konut) Odaklı Kırsal Tasarım Rehberi”
- Öneri turizm / kreatif alan için hazırlanması gereken “Kamusal Mekânlar Odaklı Kırsal Tasarım Rehberi” dir.

Eski Orhanlı köyünde yapılan mekânsal analizlerin sonuçlarına göre bir gelişim alanı belirlenmiştir (Görsel 7). Buna göre köy yerleşim alanının kuzeyine doğru bir gelişim önerisi sunulmuştur. Turizm odaklı inşa edilecek yapılar ise önerilen gelişim alanının çeperinde, ulaşım ağları üzerinde konumlandırılmıştır.

Mevcut köy içi yerleşim alanı için hazırlanacak koruma amaçlı kırsal tasarım rehberinin sunacağı tasarım ilkeleri, geleneksel mekânsal dokuyu sürdürmeyi hedef almalıdır. Bu rehber kapsamında öncelikle analizler sonucu tespit edilen geleneksel yapıların restorasyon ve yeniden işlevlendirme süreçlerinde gözetilecek ilkelere yer verilmelidir. Geleneksel yapılara

tasarımına yönelik hazırlanan kamusal mekânlar odaklı rehberde, yerleşim ölçeğinden yapı detayı ölçeğine doğru çeşitli tasarım ilkeleri sunulmalıdır. Öncelikle yer seçimine yönelik ilkeler yukarıda yer verilen mekânsal analizler gözetilerek yapıldıktan sonra, yerleşim planı, erişim, silüet, peyzaj düzeni, sınırlayıcı elemanlar, otopark, kütle ve form, gabari, yapı elemanları

yönetimlerdir. İngiltere örneğinde olduğu gibi kırsal alana yönelik etkin bir teşkilatlanma sağlanması, yerel yönetimlerin bu süreçleri sürdürebilmesi için önemli olan bir diğer noktadır. Öte yandan hazırlanan rehberlerin kullanıcılar ve uygulayıcı konumunda olan yerel yönetimler tarafından anlaşılabilir bir grafik anlatıma sahip olması ve anlaşılır bir dille hazırlanması beklenmektedir.

“KIRSAL TASARIM REHBERİ GİBİ YERE ÖZGÜ BİR DOKÜMANIN YEREL YÖNETİMLER ÖNCÜLÜĞÜNDE HAZIRLANMASI VE UYGULANMASI İSE BU ALANLARDAKİ YAPILAŞMA FAALİYETLERİNİN KIRSAL DOKUYA VE KİMLİĞE AYKIRI OLMAYACAK ŞEKİLDE GELİŞMESİNE YARDIMCI OLACAKTIR”

eklenecek olan kapalı veya yarı açık yeni yapı eklerinin tasarımına yönelik ilkeler, yapılan mekânsal analizlerle tespit edilen yapı detaylarına uygun şekilde oluşturulmalıdır. Köy içinde yapılaşma izni verilen boş parseller için ise yerleşim prensiplerinden cephe detaylarına kadar yönlendirici ilkeleri içermelidir. Bu ilkeler yapılan analizler sonucu tespit edilen parsel ve eğime yerleşim, açık/yarı açık/kapalı mekân kurgusu, gabari, form, ölçek, cephe elemanları, renk, doku vb. mekânsal verilere bağlı kalınarak belirlenmelidir. Çağdaş koruma prensipleri uyarınca hazırlanacak olan bu rehberde geleneksel doku içindeki ortak alanlara, bu alanların geliştirilmesi, canlandırılması ve sürdürülmesine yönelik ilkelere de yer verilmelidir.

Analizler sonucu önerilen gelişim alanı için yararlanılacak yeni yapılaşma odaklı bir rehber hazırlanırken, öncelikle yeni yol ağları, ortak kamusal alanlar ve parsel düzeni belirlenmelidir. Rehber kapsamında yeni yapıların bir aradalığı, parsel içi yerleşim planı, silüet, peyzaj ve sınırlayıcı elemanlar, kütle, form, gabari, yapı elemanları ve detayları, yapı malzemeleri ve renk seçimi gibi tasarım ilkelerinin yanı sıra sürdürülebilir bir konut ve yaşam için yönlendirici ilkelere yer verilmelidir.

Ticaret, turizm ve tarımsal üretimin gibi işlevlere hizmet edecek mekânların

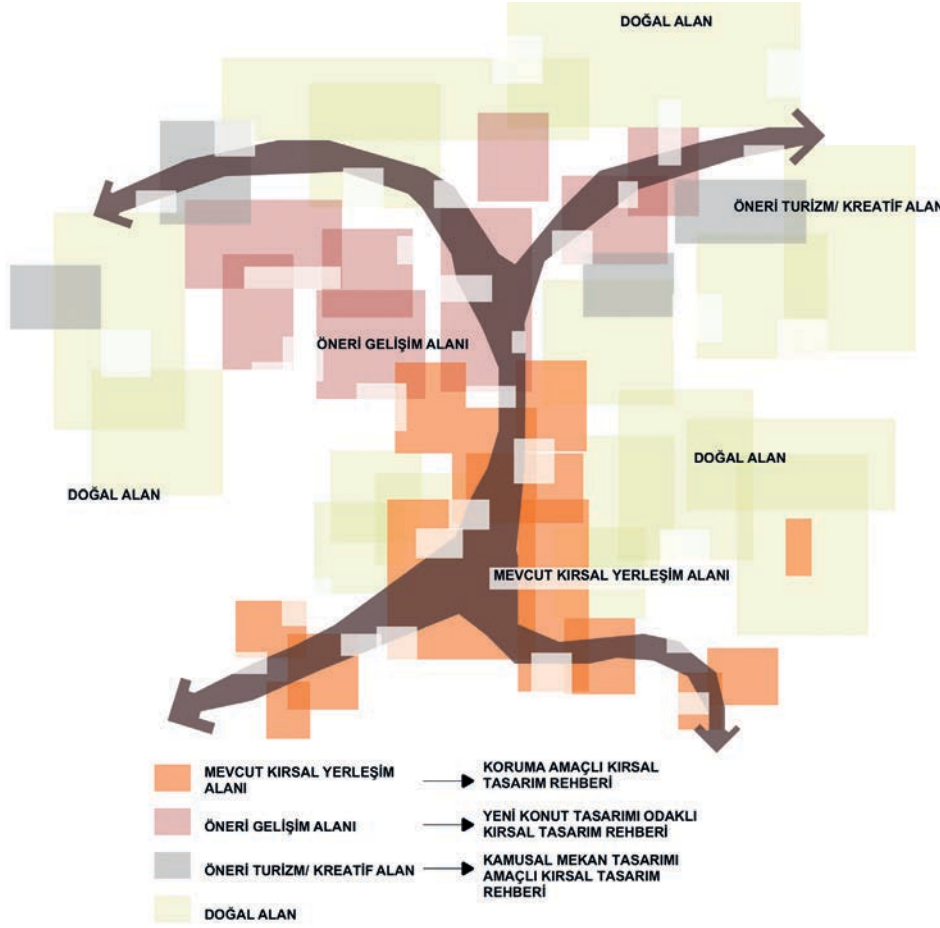
ve detayları, yapı malzemeleri ve renk seçimi, tabela tasarımı ve yerleşimine yönelik tasarım ilkelerine yer verilmelidir. Bu ilkelerin yanı sıra aydınlatma, güvenlik, koku ve ses ile sürdürülebilirlik konularında yönlendirici ilkeler rehberde ele alınmalıdır.

Söz edilen üç farklı nitelik ve kapsama sahip kırsal tasarım rehberlerinin içeriği, süregelen kırsal dönüşüm sürecine bağlı olarak, zaman içinde ihtiyaçlara göre geliştirilebilir. Rehberler farklılaşsa da hazırlanma sürecinde benimsenen yöntemler benzerlik göstermelidir. Kırsal alanlar üzerine çalışan çeşitli disiplinlere mensup uzmanların katılımı, mekânsal gelişim konusundaki kısıtları belirlemek adına önemlidir. Eski Orhanlı köyünde ikamet eden yerel halkın yanı sıra köyde girişim faaliyetlerinde bulunacak olan işletmecilerin ve kentten kıra göç etmiş yeni yerleşimcilerin (yeni köylüler) aktif katılımı sağlanarak hem köye dair söz haklarını kullanmak için hem de aktörlerin birbiri ile iletişimlerini güçlendirmek için alan yaratılmalıdır. Bu katılımcı yaklaşımın aynı zamanda köye yönelik aidiyet duygusunu geliştirdiği ve rehberlerin uygulanabilirliğini arttırdığı literatürde sıklıkla vurgulanmıştır. Farklı aktörleri bir araya getirecek, rehberlerin hazırlık, uygulama ve kontrol aşamalarına öncülük edecek anahtar unsur ise yerel

6. Tartışma ve Sonuç

Günümüzde içinde bulunduğumuz kırsal dönüşüm süreci şiddetini arttırarak devam ederken, hem köylerin içinde hem de tarım arazileri üzerinde artan kontrolsüz yapılaşma baskısı yerel yönetimlerin ivedilikle önlem alması gerektiğini göstermektedir. Kent ve kır ilişkilerinin değişmesi sonucu ortaya çıkan “Yeni Kırsallık” paradigması, kırsal alanlara yönelik her türlü müdahaleyi geleneksel yaklaşımlardan farklı olarak ele alır. Mekânsal müdahale yöntemlerinin ve araçlarının cevap veremeyeceği bu yeni düzen, alışlagelmiş planlama pratiklerini de geçersiz kılmaktadır. Kırsal alanların başarılı bir mekânsal planlamaya sahip olması, üst ölçekli ve merkezi politika ve stratejilere eşlik eden yerel ölçekli mekânsal düzenleme araçlarının katılımcı bir yaklaşım ile hazırlanması ve hayata geçirilebilmesi ile mümkün görülmektedir. Bu noktada kırsal alanlar için öncelikle kırsal kalkınma politikalarının oluşturulması, kırsal kalkınmaya yönelik stratejilerin saptanması, benimsenen politika ve stratejileri hayata geçirecek olan düzenlemelerin belirlenip uygulanması gereklidir. Devamında, üst ölçekli mekânsal planlama kararlarına uyan kırsal yerleşim/gelişim alanlarının saptanması ve planlanmasının ardından yapılaşma koşulları tanımlanır. Kırsal tasarım rehberleri ise yerel ölçekli bir planlama aracı olarak yere özgü yapılaşma koşullarını içeren bir doküman olarak öne çıkmaktadır.

Kırsal alanlara ilişkin olarak hazırlanacak kırsal planlama yaklaşımının ve kırsal tasarım rehberlerinin sosyal ve mekânsal sürdürülebilirlik, tarımsal üretimin sürekliliği, sağlıklı su ve gıdaya erişim, doğal miras ve kültürel alanlarının korunması gibi etkenleri odak alan bir

SOLDA Kırsal yerleşim dokusu üzerinde Kırsal Tasarım Rehberi hazırlanabilecek alanlar (Görsel 8)

“KIRSAL TASARIM REHBERLERİ, MEKÂNSAL MÜDAHALE ARAÇLARININ EN KÜÇÜK ÖLÇEKLİ PARÇASINI OLUŞTURUR. YASAL MEVZUATTA TANIMLI OLMASINA RAĞMEN, İMAR PLANLARI GİBİ KESİN BİR YAPTIRIM İÇERMEZ”

arka plan sunmalıdır. Bu noktada kırsal alanlar için, bölge ölçeğinden alt ölçeğe inen, tarımsal ve kültürel havzalar temelinde ele alınması gereken bir koruma ve planlama yaklaşımı geliştirilmelidir.

Çalışmada Seferihisar’da bulunan Eski Orhanlı köyü örneklem alan olarak seçilmiştir. Bu kırsal yerleşim alanının yeni kırsallık paradigması özelliklerini son yıllarda göstermeye başlaması, bu sebeple de henüz kırsal niteliğinin zedelenmemiş olması örneklem seçiminde etkili olmuştur. Sonuç olarak, hazırlanacak kırsal tasarım rehberinin de yapılaşma ve kırsal niteliğinin bozulma riski ile karşı karşıya olan alanlarda uygulanması gereken bir yöntem olduğunu yeniden vurgulamak

gerekir. Eski Orhanlı köyü örneğinde önerildiği gibi, rehber hazırlığına konu olan kırsal yerleşimde ayrıntılı mekânsal analizler yapıldıktan sonra, her bir kırsal yerleşim alanı ya da kırsal yerleşim alanı grupları için (havza temelli) yerel yönetimler tarafından üç ayrı rehber hazırlanmalı ve uygulamaya konmalıdır (Görsel 8). Bunlardan birincisi; mevcut kırsal yerleşim alanı için “Koruma Amaçlı Kırsal Tasarım Rehberi” olarak adlandırılabilir. Bu rehberde geleneksel kırsal yerleşimin sosyal ve mekânsal kimliğin sürdürülebilirliğinin sağlanması için tasarım önerileri geliştirilir. İkinci rehber ise; öneri gelişim alanı için “Yeni Yapılaşma (Konut) Odaklı Kırsal Tasarım Rehberi”dir. Bu rehberde mevcut kırsal yerleşim alanı çeperinde

uygun gelişim alanları belirlendikten sonra kırsal alanda yeni yapı tasarımı için çeşitli ölçeklerde yönlendirici tasarım ilkeleri sunulur. Üçüncü rehber önerisi ise kırsal yerleşim alanı çeperinde inşa edilecek turizm, ticaret ve tarımsal işlevlere hizmet edecek kamusal mekânlara odaklanır.

Kırsal tasarım rehberleri, mekânsal müdahale araçlarının en küçük ölçekli parçasını oluşturur. Yasal mevzuatta tanımlı olmasına rağmen, imar planları gibi kesin bir yaptırım içermez. Yere özgü hazırlanan rehberler, aynı zamanda geleneksel kırsal dokunun tanıtıldığı ve geleceğe aktarılacağı belgeler olarak da düşünülmelidir. Rehberler geleneksel kırsal mekânların detaylarını kopyalayan yeni yapıları teşvik etmez, onları tasarım sürecinin birer referansı olarak ele alır. Bu şekilde, mekânsal kimliğin devamlılığını önemseyen, geleneksel dokuya zarar vermeyecek olan yönlendirici tasarım ilkeleri sunar.

Üç ayrı içerik ve kapsama sahip bu rehberlerin hazırlanması, yerel yönetimlerin öncülük ettiği bir süreç gerektirmektedir. Çalışma

içinde vurgulandığı gibi, kırsal alanlarda mekânsal üretim süreçleri paydaşlardan ayrı düşünülmemelidir. Dolayısıyla yerel yönetimler kırsal tasarım rehberi hazırlarken çok aktörlü bir süreç izlemeli, katılımcılığı ön planda tutmalıdır. Yerel yönetimlerin disiplinlerarası bir çalışma ortamı sunarak çeşitli uzmanları dâhil ettiği bu süreçte, yerel halkın ve yeni kullanıcıların aktif katılımı bu rehberlerin işlerlik kazanması için oldukça önemlidir. Başta yerel halk ve yeni kullanıcılar olmak üzere, yerel yönetimler, planlama uzmanları, mimarlar, inşaat mühendisleri, koruma uzmanları, arkeologlar, çevre mühendisleri, jeoloji mühendisleri, ziraat mühendisleri gibi birçok paydaşın bir arada çalışmasıyla hazırlanmalıdır. Hazırlanan rehberlerin açık ve sade bir grafik anlatıma sahip olması ve anlaşılır bir dille hazırlanması ise gelecekte yaşanabilecek karışıklıkları önlemek için önemlidir.

Yeni kırsallık paradigması çerçevesinde yapılan yerel ölçekli planlama vurgusu, kırsal tasarım rehberlerini işaret etmektedir. Owen'in (1999) vurguladığı gibi tasarım rehberleri kırsal alanların karşı karşıya olduğu tüm sorunları çözmeyi vadetmemelidir. Rehberler, kapsamları açısından tüm sorunlara cevap verebilecek planlama araçları değildir. Öte yandan bütüncül yaklaşım bu noktada önemini göstermektedir. Dolayısıyla üst ölçekli planlar ve diğer planlama araçları ile birlikte çalışan bir kırsal tasarım rehberi üretmek ve bu süreçte disiplinler arası bir çalışma yürütmek gerekir. Söz konusu rehberler ise üst ölçekli plan ve stratejilerle çakışmayacak şekilde hazırlanmalıdır.

Kırsal tasarım rehberlerinin bir planlama dokümanı olarak yasal mevzuatta ele alınması, bu konuda hazırlanan ulusal çalışmaların sayısının giderek artması kırsal alanların geleceğine yönelik olumlu gelişmelerdir. Öte yandan mevcut çalışmaların ve yasal içeriklerin gelişmeye açık olduğu ortadadır. Rehberler konusunda köklü bir deneyime sahip olan İngiltere ve İrlanda gibi ülkelere bu anlamda faydalanmak gerekmektedir. ■

KAYNAKLAR

- Azadi, H., Van Acker, V., Zarafshani, K. ve Witlox, F. (2012). Food systems: New-Ruralism versus New-Urbanism. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 92(11), 2224-2226.
- Bishop, J. (1994). Planning for better rural design. *Planning Practice and Research*, 9(3), 259-270.
- Ceylan, S. ve Somuncu, M. (2018). Kırsal Alanların Dönüşümünü Kavramsal Bakımdan Yeniden Düşünmek. *TÜCAUM*, 30, 1141-1155.
- Champion, T. ve Hugo, G. (2004). *New Forms of Urbanization: Beyond the Urban-Rural Dichotomy*. Aldershot: Ashgate.
- Cloke, P. (1983). *An Introduction to Rural Settlement Planning*. Routledge.
- Cork County Council. (2010). *Cork rural design guide: building a new house in the countryside*. Ireland.
- Davoudi, S. ve Stead, D. (2003). Urban and rural relationships: an introduction and brief history. *Built Environment Journal*, 28(4), 269-277.
- Donovan, K. ve Gkartzios, M. (2014). Architecture and rural planning: Claiming the vernacular. *Land Use Policy*, 41, 334-343.
- Ellis, W. N. ve Fanning, O. (1977). The New Ruralism. *Habitat International* 2(1-2), 235-245. [https://doi.org/10.1016/0197-3975\(77\)90052-2](https://doi.org/10.1016/0197-3975(77)90052-2).
- Eminağaoğlu, Z. ve Çevik, S. (2007). Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım Politikaları ve Araçlar. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 22(1), 157-162.
- Friedmann, J. (1993). Toward a Non-Euclidian Mode of Planning. *Journal of the American Planning Association*, 59(4), 482-485.
- Gallent, N., Juntti, M., Kidd, S. ve Shaw, D. (2008). *Introduction to Rural Planning: Economies, Communities and Landscapes*. Routledge.
- Geray, C. (1974). *Planlı Dönemde Köye Yönelik Çalışmalar: Sorunlar-Yaklaşımlar-Örgütlenmeler*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No: 139.
- Geray, C. (2011). *Dünden Bugüne Kırsal Gelişme Politikaları*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Giray, F. H., Akın, A. ve Gün, S. (2004). Kırsal Kalkınmada Yeni Perspektifler. *Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül 2004, Tokat* içinde (ss.161-168).
- Gkartzios, M., Gallent, N. ve Scott, M. (2022). A Capitals Framework for Rural Areas: 'Place-Planning' The Global Countryside. *Habitat International*, 127, 102625.
- Halfacree, K. (2006). Rural space: Constructing a three-fold architecture. P. Cloke, T. Marsden ve P. Mooney (Ed.) *Handbook of Rural Studies* içinde (ss.44-62). London: Sage.
- Keyder, Ç. ve Yenal, Z. (2020). *Bildiğimiz Tarımın Sonu: Küresel İktidar ve Köylülük*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kraus, S. (2006). A call for new ruralism. *Frameworks*, 26-29. Institute of Urban & Regional Development New Ruralism Initiative. <https://newruralism.pbworks.com/f/call-for-new-ruralism.pdf> adresinden 1 Temmuz 2024 tarihinde erişilmiştir.
- Moffat, D. (2006). New Ruralism: Agriculture at the Metropolitan Edge. *Places*, 18(2), 72-75.
- Newman, G. ve Saginor, J. (2016). Priorities for Advancing the Concept of New Ruralism. *Sustainability*, 8(3), 269. <https://doi.org/10.3390/su8030269>
- Nogué, J. (2012). Neo-Ruralism in the European Context. Origins and Evolution. W. Viestenz ve J.R. Resina (Ed.) *The New Ruralism. An Epistemology of Transformed Space* içinde (ss.28-41). Iberoamericana Editorial Vervuert.
- OECD (2006). *The New Rural Paradigm: Policies and Governance*, OECD Rural Policy Reviews, OECD Publishing, Paris.
- Owen, S. (1998). The role of village design statements in fostering a locally responsive approach to village planning and design in the UK. *Journal of Urban Design*, 3, 359-380.
- Owen, S. (1999). Village design statements: some aspects of the evolution of a planning tool in the UK. *Town Planning Review*, 70(1), 41-59.
- Ögdül, H., Gül, M., Olgun, İ., Kap Yücel, S. D. ve Çalışkan, Ç. O. (2018). Küre-Ersizlere köy tasarım rehberi: süreç ve yöntem üzerine bir tartışma. *Planlama Dergisi*, 28(Ek Sayı 1), 1-14.
- Ögdül, H. (2019). Kırsal Alanların Değişimi ve Kırsal Planlama Çerçevesinde Bir Değerlendirme. *Mimar.ist*, 66, 41-49.
- Öztaş, Ç. Ç., ve Karaaslan, Ş. (2017). Türkiye'de kırsal planlama ve farklı ülkelere ait kırsal planlama örnekleri. *Kent Akademisi*, 10(32), 432-465.
- Resina, J. R. (2012). Introduction: The Modern Rural. W. Viestenz ve J.R. Resina (Ed.) *The New Ruralism. An Epistemology of Transformed Space* içinde (ss.7-27). Iberoamericana Editorial Vervuert.
- Rice, M. (2003). *Village Buildings of Britain*. London: Time Warner Books.
- Scott, M., Bullock, C. ve Foley, K. (2013). "Design Matters": Understanding Professional, Community and Consumer Preferences for the Design of Rural Housing in the Irish Landscape. *The Town Planning Review*, 84(3), 337-370.
- Shanin, T. (1973). The nature and logic of the peasant economy 1: a generalisation. *The Journal of Peasant Studies*, 1(1), 63-80.
- Stratton, E. M. (2009). New Ruralism. *Land Use Clinic*. 18. <https://digitalcommons.law.uga.edu/landuse/18>
- Tekeli, İ. (2011). *Anadolu'da Yerleşme Sistemi ve Yerleşme Tarihleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2016). *Dünya'da ve Türkiye'de Kent-Kır Karşıtlığı Yok Olurken Yerleşmeler İçin Temsil Sorunları ve Strateji Önerileri*. Ankara: İdealkent Yayınları.
- Tekeli, İ. (2019). Cumhuriyet Dönemi Boyunca Kırsalın Geçirdiği Dönüşüm ve Kırsaldan Kopuş. *Efil Journal*, 2(6), 8-48.
- Tunçdilek, N. (1978). *Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları*. Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Urquijo, P. S., Bocco, G. ve Boni-Nogues, A. F. (2018). New rurality and the experience of place: the small rural locality of La Niña, Buenos Aires, Argentina. *GeoJournal*, 83, 1301-1315.
- Urry, J. (1995). *Consuming Places*. Routledge.
- Urry, J. (2002) *The Tourist Gaze*. London: Sage.
- Woods, M. (2005). *Rural Geography*. London: Sage.
- Yenigül, S. B. (2017). Kırsal Kalkınma Politikalarında Yeni Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Türkiye'nin Kırsal Kalkınma Politikalarına Etkisi. *Planlama Dergisi*, 27(1), 16-25.
- Yörür, N., Avcı Özkaban, F., Birol Akkurt, H., Erdin, H. E., Akyol Altun, D. ve Kut Görgün, E. (2018). Spatial development strategies focusing on the preservation of rural sites: Kavacık-Izmir. A. Doğan ve G. Gönüllü (Ed.) *Current Debates in Sustainable Architecture Urban Design & Environmental Studies* içinde (ss.71-83). London: IJOPEC Publication Limited.